

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ПРАВА ТА ЛІНГВІСТИКИ

Актуальні проблеми аграрного, земельного, екологічного та природоресурсного права: теорія та практика

Круглий стіл, присвячений до дня юриста України

Збірник наукових праць

5 жовтня 2021 року

Біла Церква

2021

Список використаних джерел:

- 1) Земельний кодекс України Кодекс від 20.12.2001 № 2905-III. База даних «законодавство України»/ВР URL <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#top> (дата звернення 05.04.2021).
- 2) Про добровільне об'єднання територіальних громад: Закон України від 05.02.2015р. № 157-VIII. Урядовий кур'єр. 2015. № 44
- 3) Рішення Конституційного Суду України від 13.07.2001 р. № 11-рп/2001. Офіційний вісник України. 2001. № 29. Ст.1327.
- 4) Кулинич А.П. Загальна характеристика правового режиму земель міських територіальних громад. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету ; Серія: «Юриспруденція». 2018. Вип. 28. С. 108–113. с.12]
- 5) Єрмоленко В. Земельні ресурси в майновому обороті . Право України. 2004. № 6. С. 43–46, с.45

УДК: 349.42

СІГАЛ Є.Є., магістрант 2-го року навчання

Науковий керівник – **ПАХОМОВА А.О.**, к.ю.н.

Білоцерківський національний аграрний університет

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ФОРМИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ДОРАДЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

Важливим напрямком, який сприяє підвищенню ефективності інноваційного процесу, є інформатизація. У всіх розвинених країнах діє мережа консультаційних та інжинірингових фірм, що функціонують як на комерційних умовах, так і за рахунок державного фінансування. Створення консультативної служби, що фінансується за рахунок держбюджету, є однією з форм державної підтримки сільських товаровиробників.

Ключові слова. дорадництво, сільськогосподарське консультування, екстеншн, аграрне дослідництво.

Консультаційна служба США є структурним підрозділом Міністерства сільського господарства, на регіональному рівні консультаційна служба існує при університетах, де зосереджена дослідницька і навчальна (освітня) діяльність. Фінансування дослідницьких та консультаційних програм проводиться за двома каналами: з федерального бюджету і урядами штатів.

В Англії консультаційна служба підрозділяється на державну і приватну.

Державна (урядова) служба сільськогосподарських консультацій і наукових досліджень (ANDA) об'єднує Британський інститут консультантів по сільському господарству (BIAC), Королівський інститут привілейованих експертів, інші наукові установи. Приватну консультативну службу складають різноманітні консультаційні фірми – від великих багатофункціональних до дрібних вузькоспеціалізованих фірм [1].

Організація консультаційного обслуговування в Канаді традиційно здійснювалася державними органами, в останні роки розширюється участь фермерів як в організації, так і в фінансуванні консультаційних послуг.

Датська консультативна служба функціонує на двох рівнях: загальнонаціональному та місцевому. Загальнонаціональний рівень визначений консультаційним центром сільського господарства, який самостійно проводить дослідження і наукові дослідження, повідомляє приватним центрам про нові наукові розробки. Місцевий рівень – це мережа фермерських центрів, що працюють в контакт з селянськими асоціаціями мало земельних селян.

Організаторами державної дорадчої служби в ФРН виступають селянські земельні союзи, які діють або через Міністерство сільського господарства і підлеглі йому структури, або через інші установи. Поряд з державною службою функціонує приватна консультаційна служба, при цьому держава субсидує до 50% послуг приватних консультантів.

Загальним для всіх консультаційних служб є те, що з моменту створення всі вони перебували на утриманні держави і здійснювали послуги безкоштовно (в середньому частка державної підтримки складає 40%).

Цікавий досвід організації сільськогосподарського консультування в Польщі. Так, в результаті підписаної угоди між урядом Польщі та Комісією Європейського Співтовариства (Союзу) був створений Фонд програм допомоги сільському господарству (FAPA) в рамках програм допомоги для країн Центральної та Східної Європи – PHARE. Ця програма передбачає в основному консультації, навчання, наукові дослідження та організаційну роботу. Центр тяжкості інформаційно-консультаційної служби переноситься з технологічного на організаційно-економічне і соціальне консультування.

Інституційні форми сільськогосподарського консультування з'явилися в стародавній Месопотамії, Єгипті, Греції і Фінікії. Але перше цільове консультування селян з'явилося в 40-х рр. 18 в. В цей час в Ірландії через масове ураження картоплі хворобами спостерігався гострий голод. Граф Кларендонський хотів ввести таку систему виробництва, яка б забезпечувала меншу залежність найбідніших ірландських селян від поширення картопляної гнилі. Щоб стимулювати перехід на іншу систему господарювання, він забезпечив селян інформацією і організував навчання у «інструкторів-практиків по землеробству», що переїжджали з місця на місце. Це дозволило селянам достатньо швидко перебудувати систему виробництва і завдяки цьому подолати негативні наслідки захворювань картоплі.

Найбільш поширений в світі термін «extension», близький за значенням до

прийнятого поняття «дорадництво», вперше з'явився в середині 19 ст. у Великобританії. Рух «university extension», початок якому було покладено в 1867 р Кембриджським університетом, до 80-х рр. 19 ст. займався розповсюдженням академічних знань серед населення.

На перших етапах розвиток сільськогосподарського консультування стосувався тільки навчання. Скоро цей підхід почали використовувати в Данії, Німеччині, Франції та Великобританії.

У 1845 р Державне аграрне суспільство найняло фахівців для «консультування селян, землевласників і міської адміністрації з питань меліорації, зрошення та вдосконаленого використання пасовищ».

Подібна система поширення знань в другій половині 19 ст. знайшла застосування в Нідерландах і Данії.

Дуже важливим є досвід США в сфері консультування. Тут переселенці з інших країн, які були не знайомі з умовами їх нової батьківщини, потребували серйозної підтримки і освіти з питань агробізнесу. У 1862 р був прийнятий закон про створення в північних штатах державних аграрних коледжів, а в 1906 були організовані сільськогосподарські експериментальні станції.

На початку ХХ ст. в США виник термін «extension education», який означав не тільки навчання студентів в межах університетських містечок, а й широке поширення знань серед дорослого населення штату.

У 1914 р в США просвітницька та консультаційна робота була формалізована – створена кооперативна консультаційна служба «extension service», яка об'єднує дослідницьку, просвітницьку і навчальну діяльність аграрних університетів штатів.

У США створенню такої служби послужив закон про організацію науки, сільськогосподарської освіти і поширення знань серед фермерів, прийнятий в 1862 р Це завдання покладалося на сільськогосподарські коледжі, які створювалися в кожному штаті. Оскільки ні фермери, ні влади штатів не мали необхідних для цього коштів, то всім коледжам було виділено землю, з доходів від використання якої вони частково фінансувалися [2].

Консультаційна служба в сільському господарстві в кожному штаті США входить в організаційну структуру університету і має центральний офіс і філії у всіх регіонах. Система «extension» надає свої послуги безкоштовно, тому в бюджетах її структур не передбачається надходжень від комерційних організацій. Фінансування служби йде в основному з трьох джерел. Так, наприклад, в штаті Пенсільванія із загального обсягу фінансування 50 млн дол. В рік частка федерального уряду складає 35%, уряду штату – 55%, адміністрації графства – 9% і від приватних інвесторів надходить до 1%. У консультаційної діяльності зайнято 275 професорів університету та стільки ж консультантів в графствах.

Крім державної дорадчої служби «extension» є ще комерційні консалтингові структури і системи інформаційного забезпечення.

Консалтингові структури, до яких відносяться і різні фірми-

постачальники, здійснюють весь комплекс оперативних консультаційних послуг по основних аспектах сільськогосподарського бізнесу (технологічні, фінансові, правові, технічні та ін.). У цьому випадку агент системи «extension» найчастіше виконує роль інформаційного посередника, передаючи запити фермерів в консалтингові організації, і навпаки, пропонуючи фермерам конкретних консультантів.

Система інформаційного забезпечення фермерів сформувалася як самостійна в останні десятиліття. Сама програма «extension» стала структурним елементом університетської системи, виконуючи роль інформаційного мосту між наукою, органами управління сільським господарством і сільськогосподарським виробництвом.

Найбільш ефективна модель консультування в Європі може бути вивчена на прикладі Данії. Після звільнення селян в ХІХ в. для них урядом були створені спеціальні центри навчання, які називалися «народні вищі школи», де молодим фермерам інтенсивно прищеплювалися лідерські якості. Пізніше цей рух поширився по всій Європі.

Кілька років по тому партія дрібних землевласників вже мала більшість в Датському парламенті, і до теперішнього часу в руках фермерських кооперативів знаходиться повний ланцюг виробництва продуктів харчування.

Сформований тип сімейного фермерського господарства з його комерційною організацією в значній мірі залежав від постійної технічної модернізації виробництва. Самим фермерам, що знаходились далеко від наукових і навчальних центрів без засобів зв'язку, важко було стежити за новинками сільськогосподарського виробництва і використовувати їх у своїх господарствах. Для цього були необхідні спеціальні служби. У Данії, наприклад, така служба була створена понад 100 років тому самими фермерами. Вона представлена двома рівнями: загальнонаціональним і місцевим. Місцевий рівень - це мережа, організована селянськими асоціаціями та асоціаціями малоземельних селян. Вона складається з 95 фермерських центрів, консультанти яких пропонують фермеру необхідні консультації та послуги. Консультаційна служба керується безпосередньо користувачами через фермерські організації. Загальнонаціональний рівень представлений консультативним центром датського сільського господарства, який передає місцевим центрам інформацію про нові наукові розробки в Данії і за кордоном, а також результати власних досліджень [3].

Належачи фермерам і працюючи на них, служба є некомерційним підприємством (вартість послуг тільки покриває витрати, державні дотації на її утримання займають основну частку). З 2003 р тут скасовано офіційне консультування, так що данська служба перша в Європі стала фінансуватися майже без державної підтримки.

Датська консультаційна служба має головний центр, що працює як консультант для консультантів, і 75 регіональних пунктів, які «не прив'язані» жорстко до території свого району і мають власний бюджет.

Датська консультативна служба виконує наступні завдання:

- дає фермерам сучасні знання про методи виробництва;
- дає поради в конкретних ситуаціях з питань планування та організації виробництва;
- проводить реєстрацію і обробку економічних даних, сприяючи рентабельному веденню господарства;
- організовує курси підвищення кваліфікації і професійної майстерності фермерів;
- служить сполучною ланкою між фермерами та науково-дослідними установами;
- веде бухгалтерський облік, розраховує вихідні дані для заповнення податкових декларацій, дає поради з ведення господарства, в тому числі з питань фінансування.

Ще одним позитивним прикладом є Нідерланди. В кінці минулого століття під час європейської сільськогосподарської кризи уряд Голландії перейшов до політики підвищення ефективності сільського господарства країни. Було покладено початок створення системи впровадження сільськогосподарських знань, що включає в себе дослідження, освіти (підвищення кваліфікації) та впровадження (освоєння науково-технічних досягнень). Об'єднання досліджень, освіти та впровадження є основою сільськогосподарської моделі розвитку Нідерландів в даний час, яка визнана однією з найефективніших у світі. Завдяки системі сільськогосподарських знань науково-технічна інформація голландським фермерам надходить набагато швидше, ніж в інших країнах.

Успіх сільськогосподарської політики в Нідерландах багато в чому пов'язують з тим, що питання освіти, дослідження та впровадження знаходяться в компетенції Міністерства сільського і рибного господарства та навколишнього середовища. У структурі міністерства є національні консультативні центри (DLV), які надають інформаційну допомогу працівникам освіти і радникам впроваджувальних організацій, які мають безпосередній контакт з фермерами.

Безпосередньо з фермерами працюють впроваджувальні організації першого рівня: Сільськогосподарська служба впровадження (Agricultural Extension Service, DLV), соціально-економічні консультативні служби фермерських організацій, а також консультанти обслуговуючих і переробних фірм, окремі фахівці (бухгалтери, банківські працівники, ветеринари і ін.).

Основна роль належить Сільськогосподарській службі (DLV). Це державна організація, підтримка якої здійснюється в основному за рахунок бюджетних коштів.

Керує сільськогосподарської службою впровадження Наглядний консультативний комітет, у складі якого 9 осіб, з них 4 – працівники Міністерства сільського і рибного господарства та навколишнього середовища, а 5 – представники фермерських організацій. Голова правління призначається міністром за пропозицією фермерських організацій. При комітеті працює 12

галузевих рад.

У DLV працює близько 600 фахівців, об'єднаних в 61 регіональну консультативну групу, що має представництва у всіх 25 провінціях Нідерландів. Ці групи називають впроваджувальними командами, а фахівців, які там працюють – радниками, експертами. Робота команд зводиться в основному до індивідуального консультування фермерів з різних питань, що належать до всіх основних галузей сільського господарства. Таке охоплення галузей і технологічна оснащеність дозволяють DLV швидко поширювати інформацію та отримувати знання по всіх регіонах країни [4].

Впроваджувальні команди є незалежними організаціями і не повинні переслідувати комерційні цілі. Вони повинні бути гнучкими і вміти швидко переорієнтуватися на рішення нових проблем. Їх цілі – отримання і передача нових знань фермеру.

Інформаційні та консультаційні послуги радників державної служби впровадження фермер не оплачує. Частково цю службу фінансують фермерські організації за рахунок обов'язкових відрахувань.

Інформаційно-консультаційну службу першого рівня представляють також соціально-економічні консультаційні відділи фермерських організацій. Понад 200 фахівців, які складаються в штаті цих організацій, пропонують фермерам консультації з питань, не пов'язаними з технологіями, наприклад, юридичними по веденню господарства, припинення його діяльності, оренді, укладення угод тощо. Консультації доступні всім фермерам, так як держава дотує половину витрат цих служб, а фермерські організації беруть на себе основну їх частину.

Фермери отримують також необхідну інформацію від консультантів обслуговуючих та переробних фірм. Часто ці послуги надаються при придбанні будь-якого обладнання, техніки, добрив тощо.

За окрему плату фермери отримують консультації з бухгалтерського обліку, будівництва, ветеринарії, банківської справи.

Провідна консультаційна служба Англії АДАС була створена більше 50 років тому, в ті роки, коли країна відчувала нестачу продовольства, і основна функція цієї служби полягала в збільшенні виробництва продуктів харчування шляхом впровадження передового досвіду, нових технологій.

Відповідно до закону, консультаційні послуги для сільгоспвиробників були безкоштовними. Однак, хоча надання цих послуг було головною функцією АДАС, вона також виконувала певні адміністративні обов'язки від імені уряду за програмами підвищення продуктивності сільського господарства [5].

У перші роки консультаційна служба була більше освітньою, передавала прогресивні методи і технології виробництва, що успішно застосовувались в одних господарствах, в тому числі і у власних дослідних господарствах, овочевих станціях служби, іншим господарствам в окрузі.

У 60-і рр. був створений ряд експериментальних господарств, на базі яких перевірялися нові породи худоби, сорти, технології, а також проводились

семінари. Число співробітників цієї служби досягало 5 тис. осіб.

З роками, коли гостра необхідність зростання виробництва продовольства скоротилася, зменшилися і обсяги фінансування служби з державного бюджету. З 1987 р служба почала переходити на комерційну основу. Не такою гострою стала і потреба в консультаційних послугах. До 1996 року в штаті АДАС перебувало близько 2 тис. соловік, з яких 1500 мали професійну, наукову, або технічну кваліфікацію.

Сьогодні АДАС здійснює три основні функції:

- надання консультацій і сприяння поширенню передових технологій в галузі;
- проведення наукових досліджень і підготовка рекомендацій в своїх експериментальних господарствах і станціях;
- робота на міністерство сільського господарства, рибальства і продовольства в сфері розподілу субсидій, що виділяються на інвестиційні цілі, а також в області боротьби із захворюваннями рослин і тварин.

Консультаційна служба обслуговує понад 60 тис. господарств за різними напрямками діяльності.

У структурі АДАС є 6 регіональних консультаційних центрів, розташованих за географічним принципом, а також 10 дослідних центрів. У кожному консультаційному центрі є від 6 до 10 груп по 12-15 фахівців-консультантів. Прикладом може служити структура південно-східного центру АДАС, в 7 виробничих відділах якого працює 62 консультанта.

У Німеччині спеціальні консультаційні служби з'явилися в першій третині цього століття. Мета організації консультаційної служби в Німеччині - підвищення ефективності господарської діяльності ферм і доходів фермерських господарств. Консультації з питань сільськогосподарського виробництва і ведення господарства можуть отримати всі бажаючі.

Список використаної літератури:

1. Мурая Л. Консультационные услуги для фермеров в Великобритании. Экономика сельского хозяйства России. 1995. № 4. С. 28.
2. Недбалюк О. Програми розвитку сільської місцевості як теорія, методологія і практика діяльності дорадчих служб в США: [моногр.] / О. Недбалюк. – Вінниця: Поділля – 2000, 2005. – 160 с.
3. Нецадин А. Опыт государственного регулирования и поддержки сельского хозяйства за рубежом / [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://agroobzor.ru/econ/a-125.html>–Дата доступа: 15.10.2021.
4. O jednostkach doradztwa rolniczego. Ustawa z dnia 22 października 2004 r.// Kancelaria Sejmu. s. 1/13// Dz. U. Nr 251, poz. 2507.
5. Паньків І.Я. Дорадча служба для сільських трудівників / І.Я. Паньків // Сільський господар. – 2004. – № 7/8. – С. 8, 9.

ОСОБЛИВОСТІ ТА КЛАСИФІКАЦІЯ ДЖЕРЕЛ АГРАРНОГО ПРАВА Котіков О.І.	С. 62
ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ БЕЗПЕКИ В АГРАРНІЙ СФЕРІ Кушнір Д.О.	С. 68
РЕАЛІЗАЦІЯ І ЗАХИСТ ЕКОЛОГІЧНИХ ПРАВ ГРОМАДЯН: ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ Максимчук В.В.	С. 71
ПРАВОВІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ ОБ'ЄДНАНЬ АГРАРНИХ ВИРОБНИКІВ Мацюк О.С.	С. 81
ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА НА ЕКОЛОГІЧНУ ІНФОРМАЦІЮ В УКРАЇНІ Мойсеєнко В.В.	С. 86
ПРАВОВА ОХОРОНА ЗЕМЕЛЬ РЕКРЕАЦІЙНОГО ПРИЗНАЧЕННЯ В УКРАЇНІ Мукоїда І.І.	С. 90
ОСНОВИ РЕГУЛЮВАННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ АГРОБІЗНЕСУ Пастухова М.О.	С. 96
ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ ЗЕМЛЕОЦІНОЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАДАХ Прокопець О.І.	С. 101
ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ФОРМИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ДОРАДЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН Сігал Є.Є.	С. 107
ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСОБИ ФУНКЦІОНУВАННЯ НАУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В АГРАРНІЙ СФЕРІ Снігур А.О.	С. 113
МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА Солодкий О.Є.	С. 120
КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА КОРУПЦІЙНІ ДІЯННЯ У СФЕРІ РИНКУ ЗЕМЛІ Ткаченко Т.Д.	С. 127
ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ БОРОТЬБИ З КРИМІНАЛЬНИМИ ПРАВОПОРУШЕННЯМИ ПРОТИ ДОВКІЛЛЯ Хорошун Л.М.	С. 134